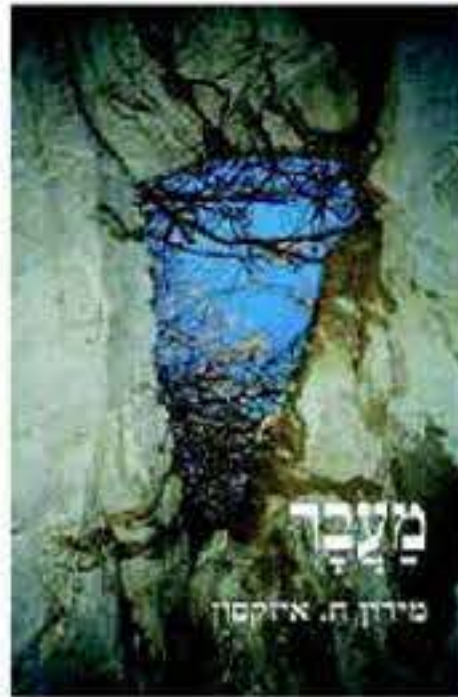


אומרת שירה / בכל סרלואי



שירת הגוף והגיל

מעבר

מירון ח' איזקסון, הקיבוץ המאוחד, 93 עמ'

* שירתו של מירון איזקסון היא שירה בגוף ראשון, גוף ראשון – מכיוון שהיא עוסקת בשפה, בצורך הנואש לדבר ולהישמע, להגיד ולהדהד, ומכיוון שהיא עוסקת במרחב הגופני האישי, כמפתח לשפה. הגוף הוא לא רק סך החוויות שבו, אלא פתח (במובן הביולוגי והרוחני) לדיבור ובקשת קשר; הגוף הראשון, היחיד, הוא גם נקודת המוצא של הספר, בהיותו שירה המונחת בסופו של דבר (לפרקים עד כדי עורפות מסוימת) ביסודות החוויה של הדובר, ה"אני" השר לברו. זהו ספר שיריו האחד עשר של איזקסון, ויפה לראות כיצד הוא מונח כלכונה כבניין של כל שירתו עד כה, המתפרשת על פני ארבעים שנה (ספרו הראשון יצא כאשר שירת איזקסון כחייל). גם בספר זה מתחקה המשורר באינטנסיביות אחר אותם נושאים שהעסיקו אותו בספריו הקודמים: חייו כאב וככנו של אביו, השבר מכמיר הלב שבהולדה, הפלא שבנשיות – מחייו עם אישה קונקרטיית ועד לחייה של אישה עצמה, והצורך הנואש, הראשוני, בחיבוק.

במובן מסוים שירתו של איזקסון מקיימת מסע אל הראשוניות: ככל ששירתו מתקרמת מצידה הכרונולוגי היא חוזרת אל היסודות הראשוניים ביותר בקיומו ובצרכיו, בוחנת ומדובבת אותם. זהו מהלך פואטי מעניין כיוון ששירתו של איזקסון הייתה מאז ומתמיד שירה המודעת מאוד לגילה. גם בהיותו "משורר צעיר" הייתה בו מודעות עמוקה לגוף הכלה ולשבריריותו (שמו האמצעי של המשורר, חיים, נתוסף לו כאשר עבר ניתוח קשה בשנות נעוריו); כתוצאה מכך הוא כותב כ"נשמה זקנה". השילוב הזה בא לידי ביטוי בפעך שבין תוכני השירה שלו לשפה שבה הם נכתבים. איזקסון כותב בשפה צעירה, דיבורית אך לא יומיומית, שירה בוחנת חיים – היוצאת מתוך הגוף ומנסה להיחלץ ממנו בעת ובעונה אחת.

הנה דברים חוזרים לגוף הראשון שלנו. / לוקחים יד ביד את מה שעכשו, / ושוב אנחנו תאים רכים / טרם החליטו איזה איבר ימשל בם. / חמר הגוף נזכר להקצע, / ניח קדום מתפתה / מסעודה מתבשלת על השלחן. / אין חבלות בעצמות, / ואין מזמות באזור הלב. / גם השטחים מוכנים להתחלק אחרת. // הנה דברים המחזירים לגוף הראשון שלנו: / צריחה חמומה, / גוף גבר פעם אחת בגוף אשה פעם אחת, / שריטה ומפל של בכי על מצחו של הילד. / ואיש מניח על כתפיו איש אחר / כדי לעבר יחד את האש. // ואז אפשו לכוון מקדש את התאים, / לחבק את האשה הקרובה יותר / ולהרדם בינותיה, בדרך שעד כה / הגוף הקודם לא הצליח.



ענווה מול החידלון

אל אשר לו אחוזת הארץ

אבישור הר שפי, הוצאת 86, 62 עמ'

* ספר שירה שני למשורר אבישור הר שפי, שספרו הראשון והמרשים "סוסי אש" יצא בהוצאת שוקן בשנת 2004. פעך זמנים שכזה נחשב לנדיר יחסית בשירה העברית, החשה צורך "להישאר על המפה", לעתים על חשבון התוכן. אבל הר שפי ושירתו אינם עומדים באף הגדרה מקובלת, מלבד במחויבות הפנימית העמוקה שלו לקול ולשפה אישית מובחנת. המרחק הזה מזמין קריאה עצמאית בספר השני, כשקולו המובהק של המשורר המתפתח בספרו הראשון הולך ומכשיל בספרו השני. "אל אשר לו אחוזת הארץ" מהווה המשך ל"סוסי אש" בקו המיסטי (הר שפי לומד ומלמד קבלה) והמילולי שלו. במידה רבה שירתו של הר שפי מזכירה אמנות אימפרסיוניסטית. על אף שהיא יונקת ממקורות רבים קלים לזיהוי (שירתם של זלדה, פאול צלאן, תהילים, יהודה עמיחי) וקלים פחות (עולם הסוד והחסידות לדורותיהם), היא מעמידה עולם הנשען על חוויה, על עולם רגשי עמוק ואינטנסיבי, שלשוננו פנימית וכמעט חידתית.

הספר מחייב קריאה המזכירה קצת לימוד במדרש, קטע קבלי או שיר זן: קריאה איטית, אינטימית, אינטואיטיבית ומהורהרת, המודעת מאוד למשקלן של מילים ובעיקר לרווח שביניהן. וכמו בלימוד, גם בשיר שכביכול "אין לו מפתח" יש חוויה עמוקה, כנה ומרגשת. בעוד ש"סוסי אש" כחן את התנועה, את הפעימה שבמרחב הדתי והזוגי, בוחן הספר הנוכחי את המתח שבין חיים ומוות. יחידות שלמות בספר מוקדשות לשיח עם חיהם ומותם של אנשים הקרובים למשורר שהסתלקו בשנים האחרונות, מבני משפחתו (אחיו, סבתו) ועד למוריו (הרב שג"ר, הרב פרומן). אבל הדיבור הזה על המפגש עם המוות הוא דיבור עניו, העומד מול המוות וצעקתו והבוחר בחמלה ובכאב בחיים:

ללכת על שבני הזכוכיות כמו בחלום / אבחת הזגוגית הנשברת לפני ממייתרי הקול / ופה גורס / לטושים לטושים / ודם הדבר שלא פסק / ורק הדמעות / מים / אני סדוק וסדק את וסדק הבינים / לוחות צפים על פני המים / הזידונים / (על זאת תפלל אליה כל חסיד / צריך לקרא ללוקד הנחשים / לרקע הארץ על המים / ולעבר בתוך פרושו בקצוות הזכוכית / של הנפנף / ולמות / לא נתנני.



חוויה מבפנים ובמחוץ

מדבר עם הבית

עמיחי חסון, אבן חושן, 75 עמ'

* כל שירה מתקיימת במרחב – מילולי, תודעתי, רגשי. כשמשורר בוחר מילה הוא בעצם מניח אותה, כמו פיגום בשטח בניה, במרחב עשוי תודעה ומילים. המרחב הפואטי של עמיחי חסון בספר הביכודים שלו הוא ללא ספק קו התפר: התפר שבין רתיות לחילוניות, בין אשכנזיות למזרחיות, בין מילה לתמונה. הזליגה הזו (שלא לומר חיבור, התכה) מעניינת במיוחד בהקשר היצירתי הרחב של חסון. כיוצר קולנוע, עיקר המדיום שלו הוא החזותי. כמשורר, הוא פועל בעולם מילולי. החיבור הזה יוצר בשירתו תמונות מילוליות עזות, המתחזקות מתוך הזהות שלהן עם עולמות רוחניים ותרבותיים מגוונים, שהשירה הישראלית החדשה עוד מתרגלת אליהן. חסון כותב הרבה מתוך סיטואציות מובחנות, שעליהן הוא נותן מבט מרוחק. העמדה הדפלקטיבית הזו שלו, הכותבת בעת ובעונה אחת את החוויה מצידה הפנימי ומחוצה לה, מתבטאת בשם הספר "מדבר עם הבית": הדיבור – כתיבה במקרה הזה – מאפשר לגשר על המרחב בין כאן לשם; במקרה של חסון הוא לא רק הגשר, אלא הבית עצמו.

אחד מכוחותיה של שירתו של חסון הוא היכולת לינוק ממקורות רבים ועדיין לעמוד בזכות עצמה. הניסיון לתייג את השירה שלו כ"דתית" או "מזרחית" צובע אותה בגוון אחיד, שמבטל את העומק והיופי שלה. מדובר בשירה רגישה ומודעת לעצמה. הגיוון הקולי שבו הוא גם נקודת חולשה המקיימת רפיפות מסוימת בספר, אך מן הסוג המסקרן: מעניין יהיה לראות כיצד יבחר ויגבש לעצמו חסון את קולו השירי בעתיד. עד אז יפה לראות כיצד אותם תפרים (שלא לומר פערים) שהחברה הישראלית מקוננת עליהם מולידים שירה רעננה, מעניינת ומפתיעה; הקריאה בספרו של עמיחי חסון מראה כי כמו בגיאולוגיה, קווי השבר מולידים את הנופים היפים ביותר.

מעשה שהייתי תופר בעצמי חורים שנפערו בבשר / נשמת / שהגוף היה צנצנת גדולה בה התאכסנת / בשעת הסופה / כשעמודי חשמל טלטלו ועצים קרסו ומכונות נסערו ברוח / להרס יפי על האדמה // מעשה שהייתי שבר סמוי במחשבים עיפים מאור שבעל הבירה / לא הניח לי לישן והלקתי סהרורי בימים ובלילות נרדפתי / במיטב מלבושי ממצודות רחוקות אל ארמונות בווערים / לעשן סודות מגלגלים בסתר // מעשה שהייתי צפור גדולה ללא תנופה וקנפי שחורות מנפץ / שנטפל לקצותי הלבנים וצחוק האלמנות לא הותיר מנוח / ונחמתי עצמי במעט המזון שנמצא מנח בקרקעית העולם כהפקר / ואיש לא עמד כנגדי לעזר.